

BESLUT

2021-12-23 Dnr: 21/03305

SAKEN

Arvinge okänd – Danmark, SVT1, 2021-08-21, program om släktforskning; fråga om saklighet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kravet på saklighet eller mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Programmet var en del av en programserie där en programledare och en man från danska riksarkivet, NN, sökte efter arvingar till personer. Det aktuella avsnittet handlade om en kvinna som varit intagen på institution under flera år på 1940- och 50-talen. I en sekvens sa NN bland annat följande (enligt den svenska textningen).

Via folkregisterkortet har jag fått veta att hon satt på dårhuset i Ribe.

Ordet dårhus användes vid ett antal ytterligare tillfällen i textningen i programmet.

ANMÄLAN

Programmet har anmälts av en person som anser att det var kränkande och diskriminerande att översätta det danska ordet aandssvageanstalt till svenskans dårhus. Anmälaren anför att den korrekta översättningen är sinnesslöanstalt, vilket enligt anmälaren också var det ord som användes för motsvarande institutioner i Sverige under 1940- och 50-talen. Programmet gav uppfattningen att barn med kognitiva problem var dårar.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sverige Television AB (SVT) anser att programmet överensstämmer med kravet på saklighet och med bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. SVT anför i huvudsak följande.

Arvinge okänd – Danmark är en programserie med syftet att synliggöra och fördjupa olika människors liv och öden. I det aktuella avsnittet påverkades den aktuella kvinnans liv mycket av den period då hon var intagen på institution. Avsikten med programmet var att försöka ge upprättelse åt en människa som farit illa.

Ribelund, som fram till slutet av 1950-talet hette Ribe Aandsvageanstalt, var länge ett psykiatriskt sjukhus och är fortfarande en del av psykiatri i Region Syddanmark. Den aktuella kvinnan vistades där under 1940- och 1950-talen. I programmet omtalades institutionen endast med sitt historiska namn och ambitionen var att även i översättningen använda tidsadekvata ord.

Dårhus är enligt Svenska Akademiens ordlista ett ålderdomligt ord för mentalsjukhus och finns belagt sedan år 1480. Det tas upp i Svenska Akademiens ordbok år 1923, dock med tillägget ”Beroende på humanitetshänsyn har ordet nästan kommit ur bruk”. En bättre översättning hade därför möjligen kunnat vara mentalsjukhus men det används inte förrän år 1956, det vill säga efter den tidpunkt som berördes i programmet. Under en begränsad tid, som sammanfaller med perioden som tas upp i programmet, användes däremot ordet sinnesslöanstalt i Sverige. Det tas upp i Svenska Akademiens ordlista år 1923 och år 1950, men försvinner i senare upplagor.

SVT uppmärksammades på tveksamheten med den aktuella översättningen genom anmälan och kan, efter egna efterforskningar, konstatera att ordvalet dårhus i viss mån var missvisande. Därför har översättningen ändrats från dårhus till sinnesslöanstalt i den version som finns tillgänglig på SVT Play. SVT vill dock framhålla att ordvalet i den ursprungliga översättningen gjordes utan någon medveten värdering eller annan avsikt än att göra danskan begriplig för den svenska publiken.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Det innebär enligt

granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot människor med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att ordvalet sett i sitt tidstypiska sammanhang inte var uppenbart kränkande. Den av anmälaren kritiserade översättningen innebar därför inte någon överträdelse av bestämmelsen om hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft. Nämnden anser inte heller att översättningen medför att programmet strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Helena Rosén Andersson, Ulrika Hansson (skiljaktig), Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Kristina Åberg och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Johannes Wik.

För granskningsnämnden

Helena Rosén Andersson

SKILJAKTIG MENING

Ledamoten Ulrika Hansson är skiljaktig och anser att programmet borde fällas. Hon anser att bedömningen borde ha följande lydelse.

Ordvalet ”dårhus” var ett felaktigt begrepp i den svenska textningen av dokumentären och motsvarar inte, vilket anmälaren påpekar, det i den danska dokumentären använda ordet ”aandssvageanstalt”. Ordvalet var också uppenbart kränkande då flera, mindre värderande begrepp, på linje med det danska begreppet, hade kunnat användas i den svenska översättningen. SVT uppger att de själva har ändrat uttrycket i textningen när dokumentären publicerades på SVT Play. Programmet strider därför mot kravet på saklighet och mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Lilian Helena Rosén Andersson
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_0688ee4045eec69591776671abf4f4676f
DATUM & TID:	2021-12-22 12:54:00 +01:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-12-22 12:54:07 +01:00
Ref: 27178SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)